

Nada Hranilović

*Institut za migracije i narodnosti
Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb*

Prilježeno: 15. 05. 1990.

OSNOVNA OBILJEŽJA I ANALIZA NEKIH STRUKTURALNIH PROMJENA HRVATSKE ŽUMBERAČKE NASEOBINE U CLEVELANDU*

SAŽETAK

Prvi hrvatski doseljenici u Cleveland, Ohio, kao dio hrvatskog migracijskog vala u SAD krajem prošlog stoljeća, bili su porijeklom iz gorovitog predjela zapadne Hrvatske zvanog Žumberak. Žumberčani su u svijet odlazili iz specifičnih lokalnih razloga u području porijekla. Kao subetnička skupina Hrvata s vrlo razvijenom nacionalnom svijesću, čvrsto povezani mitom ili realnošću o uskočkom porijeklu i pripadnošću grkokatoličkoj vjeri, u novoj su domovini stvorili svoju naseobinu koja je imala identična obilježja žumberačke zajednice u starom kraju. (Podaci o nupcijalitetu i natalitetu iznijeti u ovom radu vrlo su indikativni u tom smislu.) Na osnovi izvornih podataka iz crkvenih knjiga hrvatske grkokatoličke župe Sv. Nikola u Clevelandu autorica u ovom radu analizira neke promjene u društvenoj strukturi te homogenizirane i zatvorene žumberačke naseobine u vremenu od prvih doseljavanja pa do tridesetih godina ovoga stoljeća. Podaci i izračunate stope nupcijaliteta, nataliteta i mortaliteta tog prvog i dijela drugog naraštaja žumberačkih doseljenika u Cleveland daju relativno točnu sliku o bitnim obilježjima i nekim strukturalnim promjenama njihove naseobine.

U radu autorica govori još o tipu žumberačkih migracija u Cleveland, o njihovu prostornom rasporedu u tom gradu, o društvenom okupljanju te o ulozi hrvatske grkokatoličke župe Sv. Nikola u životu clevelandskih Žumberčana.

Uvod

Osamdesetih godina prošlog stoljeća započelo je iseljavanje iz hrvatskih krajeva u preokceanske zemlje u većim razmjerima. Uzroci iseljavanja bili su opći i mnogobrojni. Ipak, jedan od bitnih bio je promjena društvene strukture i društvenih odnosa nakon ukidanja feudalnog društvenog poretka.

Opći uzorci iseljavanja iz Žumberka, smještenog u zapadnom dijelu Hrvatske, gotovo su identični uzrocima migriranja stanovništva iz Hrvatske uopće. Međutim, ukidanje bivše Vojne krajine znatno je ubzalo migracije iz ovog dijela Hrvatske i bilo jedan od najbitnijih uzroka iseljavanja Žumberčana u većem broju.

* Ovaj je rad dio projekta »Konflikti i kooperacija na području Clevelanda, Ohio, SAD, od 1880. do 1930«.

Geografski smještaj Žumberka u gorovitom predjelu zapadne Hrvatske orijentirao je tamošnje stanovništvo na život od stočarstva i, koliko su to geografski uvjeti dopuštali, na bavljenje ratarstvom. Međutim, život od poljoprivrede mnoge je žumberačke obitelji doveo na rub egzistencije, pa su mnogi Žumberčani zanimanje našli u vojnoj službi Vojne krajine. Ukidanje Vojne krajine a time i privilegija krajišnicima znatno je pogoršalo ionako težak položaj žumberačkog žiteljstva koje izlaz nalazi u migriranju. (8:31—33).

Migracije Žumberčana krenule su uglavnom u dva pravca. Jedan broj Žumberčana posao je potražilo u Zagrebu i nekim drugim manjim mjestima u Hrvatskoj, uglavnom u trgovini i zanatstvu a drugi su krenuli preko Atlantika. Naime, krajem devetnaestog stoljeća Evropom je pronijet glas o zemlji izobilja tamo preko Oceana čiji je odjek dopro i do Žumberka. Mnogi Žumberčani potražili su bolji život širom Amerike, ali je ipak najveći broj posao našao i nastanio se u državi Ohio. Predmet razmatranja u ovom radu je upravo žumberačka naseobina u Clevelandu, Ohio, SAD od početka doseljavanja krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća pa do 1930. godine.

Doseljavanje iz zapadne i sjeverne Evrope u SAD doživjelo je svoj vrhunac osamdesetih godina devetnaestog stoljeća kad je u Ameriku stiglo preko pet milijuna Evropljana. Devedesetih godina prošlog stoljeća došlo je do opadanja broja doseljenika u SAD iz sjeverne i zapadne Evrope, a naglo je porastao broj imigranata iz južne i jugoistočne Evrope.¹ Takozvani »novi doseljenici« dolazili su iz najzaostalijih krajeva istočne i južne Evrope. Dojučerašnji zemljoradnici naučeni na tradicionalni oblik življenja na vrlo niskom životnom standardu, uglavnom bez obrazovanja, mnogi čak nepismeni, različiti po vjeri (rimokatolici, pravoslavni, grkokatolici, židovi i dr.) od većine protestantskog stanovništva SAD, nastanjivali su se u gradovima na sjeveroistoku i srednjem zapadu Amerike. O općoj obrazovnoj razini migranata govori npr. i podatak da je od trideset tisuća migranata iz Hrvatske u SAD između 1900. do 1903. godine samo tridesetak imalo neko intelektualno zanimanje (13:143).

Snažna ekspanzija američke privrede, osobito nakon američkog građanskog rata, iziskivala je jeftinu radnu snagu Evrope.²

Poboljšanje transportnih veza SAD s Evropom imalo je također presudan utjecaj na povećanje broja migranata iz evropskih zemalja.³

Dakako, dolazak velikoga broja doseljenika iz Evrope uvjetovao je goleme društvene i kulturne promjene u SAD. Dolazi do nagle urbanizacije

¹ Radi ilustracije iznosimo podatak iz kojeg proizlazi da je npr. od 1891. do 1900. godine uselilo u SAD iz zapadne i sjeverne Evrope 1.644.000 osoba, a iz južne i istočne Evrope stiglo je u Ameriku u istom razdoblju 1.914.000 osoba. Razdoblje od 1901. do 1910. godine označeno je kao vrijeme najvećeg egzodus evropskih migracija u SAD, dakako iz južne i istočne Evrope. U tom desetljeću u Ameriku je doselilo 6.224.000 osoba iz južnoevropskih i istočnoevropskih zemalja, dok je u istom vremenu iz zapadne i sjeverne Evrope u SAD uselilo svega 1.912.000 ljudi. (9 : 482)

² Najveći dio radničke klase Amerike u devetnaestom stoljeću sačinjavali su doseljenici iz Evrope. Među njima najbrojniji su bili Iraci koji su se iseljavali uglavnom zbog prenapučenosti otoka, gladi uvjetovane »kugom krumpira«, te zbog diskriminacijske politike britanske vlade. Sredinom devetnaestog stoljeća u Americi je bilo oko 781.000 Iraca zaposlenih uglavnom u industriji, rudnicima ugljena i željeza te drugdje. (2 : 248)

Sredinom prošlog stoljeća američka industrija zapošljavala je 956.000 radnika, od čega su tri četvrtine otpadale na muškarce, a jedna četvrtina na žene i djece zaposlene pretežno u tekstilnoj industriji. (9 : 245)

³ Američki povjesničar Henry B. Perkes u svom djelu »The United States of America: A History« iznosi podatak do kojega su došli američki statističari i iz kojeg proizlazi da su 1910. godine u osam najvećih gradova Amerike jednu trećinu stanovnika sačinjavali stranci a nešto više od jedne trećine sačinjavali su Amerikanci iz drugog naraštaja. (9 : 481)

i stvaranja velikih metropolitanskih područja u koja se koncentrirao najveći broj ljudi. Urbanizacija je gotovo progutala prvobitni seljački živalj Amerike.⁴

I hrvatski, kao i većina imigranata tzv. »nove evropske imigracije«, zaposlenje su našli na najtežim i najgrubljim poslovima u rudnicima ugljena, željeza, tvornicama čelika, u građevinarstvu, na željeznici, tvornicama automobila, šumarstvu i poljoprivredi, te obavljajući teške fizičke poslove. Dakako, takva vrsta posla najlakše se nalazila u sjeveroistočnoj centralnoj oblasti Amerike u državama Ohio, Indiana, Illinois, Michigan, Wisconsin te na zapadu u Kaliforniji i drugim dijelovima SAD.⁵

Stigavši na otok Ellis, raskrižje svih evropskih migracija u SAD, najveći broj hrvatskih doseljenika krenuo je prema ovim područjima s nadom da će naći zaposlenje. Sjeveroistočna središnja oblast SAD, u koju spada i država Ohio, bila je krajnje odredište za mnoge hrvatske doseljenike, pa tako i za doseljenike iz Žumberka.

Zadatak istraživanja

Zadatak istraživanja te njegov krajnji domet odredili su podaci iz izvornih crkvenih knjiga o vjenčanim, rođenim i umrlim osobama u hrvatskoj grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu. On će prije svega ukazati na osnovna obilježja i bitne faktore koji su utjecali na društvenu strukturu hrvatske žumberačke naseobine u Clevelandu i neke njezine promjene u vremenu od osamdesetih godina pa do tridesetih godina ovoga stoljeća.

Metodološke napomene

U izradi ovoga rada koristili smo pored još nekih izvora ponajprije podataka iz crkvenih knjiga o vjenčanim, rođenim i umrlim osobama u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu. Pri obradi tih podataka, kojima je obuhvaćeno razdoblje od 1902. do 1905. godine i od 1913. do 1933. godine, koristili smo isključivo fotokopije. Jedan od problema koji nam se javio u radu bio je da su ponekad zbog loše fotokopije nečitki podaci upisani rukom u crkvene knjige bili još nečitkiji. To se osobito odnosi na zapise na latinskom jeziku. Dosta problema imali smo također prilikom identificiranja mjesta rođenja iz knjige krštenih ne djece već njihovih roditelja te mjesta rođenja vjenčanih i umrlih u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu. Pri točnom lociranju mjesta rođenja roditelja u geografski prostor Hrvatske prema sadašnjoj administrativnoteritorijalnoj podjeli općina nismo imali problema prilikom raspoređivanja mjesta u općine Jastrebarsko, Ozalj i Samobor koje obuhvaćaju područje Žumberka. Međutim, za jedan broj roditelja, osobito u knjigama krštenih upisano je kao mjesto rođenja Žumberak, pa smo takve slučajeve stavili u kategoriju »Žumberak«. Najviše problema imali smo pri lociranju mjesta rođenja roditelja ili vjenčanih i umrlih osoba u

⁴ Stvaranje velikih američkih gradova uvelike je bilo uvjetovano dolaskom tzv. »nove imigracije« iz istočnoevropskih i južnoevropskih zemalja. Više od jedne četvrtine stanovništva SAD koncentrirao se do 1930. godine u sedam velikih gradskih područja New Yorka, Chicaga, Philadelphije, Bostona, Detroita, Los Angelesa i Clevelanda. (9 : 479)

⁵ Spomenimo ovdje zanimljiv i veoma upečatljiv podatak kojeg je 1910. godine donio list *Hrvatski glasnik* iz Pittsburga. Prema tom podatku proizlazi da je samo u veljači te godine otok Ellis prošlo 3206 osoba u najboljoj životnoj dobi koje su se deklarirale kao Hrvati. (4 : 143)

drugim područjima Hrvatske. U slučaju kada su isti naziv imala dva mjesta ili kada je kao mjesto rođenja bilo upisano samo Hrvatska, takve smo slučajeve stavili u kategoriju »Hrvatska« ili »Hrvatska ostalo«. Ako se pak upisano mjesto nije moglo naći ni u jednom popisu, ili nije bio zapisan podatak o mjestu rođenja, ili ga nismo mogli očitati, takve podatke smo kategorizirali kao »Nepoznato« i »Bez odgovora«.

Mjesta rođenja u drugim republikama i pokrajinama stavljali smo u kategoriju republike ili pokrajine.

Dosta poteškoća imali smo pri lociranju mjesta rođenja roditelja iz knjiga krštenih ili mjesta rođenja iz knjige vjenčanih i umrlih onih osoba koje su rođene izvan današnjeg teritorija Jugoslavije. Ako nismo bili sigurni kojoj evropskoj zemlji upisano, često vrlo nečitko, mjesto pripada stavljali smo ga u kategoriju »Evropske zemlje« ili »Ostale evropske zemlje«. Ukoliko takvo mjesto nismo uopće mogli očitati, stavljali smo ga u kategoriju »Nepoznato«.

Pri identificiranju uzroka smrti iz knjige umrlih osoba u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu naišli smo na slučajeve gdje uzrok smrti nije bio upisan. Takve slučajeve stavili smo u kategoriju »Bez odgovora«. Također za jedan broj umrlih nije upisan podatak o starosti u vrijeme smrti pa smo takve slučajeve stavili u kategoriju »Nepoznato«.

Mjesta rođenja roditelja djece krštene u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu kao i mjesta rođenja vjenčanih i umrlih osoba u toj župi prikazali smo prema današnjoj administrativnoteritorijalnoj podjeli Hrvatske i Jugoslavije.

Osnovna obilježja hrvatske žumberačke naseobine u Clevelandu, Ohio, SAD, od 1887. do 1930. godine

Do sredine 19. stoljeća stanovništvo države Ohio bavilo se uglavnom poljoprivredom i sitnim obrtom. Međutim, nagli razvoj industrije i rudarstva u cijeloj sjeveroistočnoj centralnoj oblasti SAD, uvjetovan prije svega geografskim i geološkim faktorima, zahvatio je i područje države Ohio.

Na području države Ohio živjelo je 1880. godine 3.198.062 stanovnika, a već 1900. godine 4.157.545 stanovnika ili cca 27% od ukupnog broja stanovnika cijele sjeveroistočne oblasti SAD, u koju pored države Ohio spadaju još države Indiana, Illinois, Michigan i Wisconsin, a koja je te godine brojila 15.985.581 stanovnika. Dvadeset godina potom, dakle 1920, Ohio je brojio 5.759.395 stanovnika, a 1930. već 6.646.697 stanovnika. (9:786—788).

Do pedesetih godina 19. stoljeća Cleveland je bio manji grad, čiji su se stanovnici bavili trgovinom, sitnim obrtom i ribolovom na jezeru Erie. Međutim, u drugoj polovici 19. stoljeća grad Cleveland se razvija u snažin industrijski i trgovački centar Ohio. Od maloga gradića s oko 17.000 stanovnika u prošlom stoljeću razvio se grad koji je na početku 20. stoljeća brojio 380.000 stanovnika, od kojih je preko polovica pripadala najrazličitijim etničkim grupama, uglavnom doseljenicima iz istočne i južne Evrope. (1:83)

Grad Cleveland spada u red onih američkih gradova u kojima se vrlo rano počeo razvijati progresivistički pokret čiji je osnovni cilj bio promjena politike gradske uprave, osobito s obzirom na razvoj gradova. Mnogi pripadnici progresivističkog pokreta u SAD započeli su svoj rad upravo kao lokalni reformatori boreći se za prostorno planiranje gradova, za izgradnju radničkih četvrti u kojima bi se mogle provoditi barem najosnovnije mjere

zdravstvene zaštite radnika, sigurnosne mjere protiv požara, za izgradnju škola, igrališta za djecu, parkovi za djecu i odrasle i dr. Jedan od najpoznatijih reformatora u SAD bio je Tom Johnson, gradonačelnik Clevelanda od 1901. do 1907. godine. Okupivši oko sebe mlade, sposobne i stručne ljude, T. Johnson je uspio provesti u život mnoge odluke zacrtane u programima progresivističkog pokreta u SAD te stvoriti solidnu osnovu za poboljšanje života i rada za sve kategorije klivlenskog stanovništva. Dugo je godina Cleveland bio poznat u SAD kao grad s najboljom gradskom upravom. (9:556)

Evropske migracije u SAD, pa tako i migracije hrvatskog življa na taj kontinent, bile su općenito lančanog tipa. Dakako, iseljavanje Žumberčana u Ameriku pa tako i u Cleveland tipičan je primjer tih lančanih migracija. Prema relativnoj vrijednosti lančanih migracija koje iznosi Charles A. Price, ovdje smo se opredijelili za tip lančanih migracija 1 i 2 iako bi on mogao biti i 4. Međutim, zbog nedostatka mnogih relevantnih podataka, teško se opredijeliti za jedan ili drugi tip, tim više što se oni međusobno isprepleću.

Iznoseći relevantne podatke za prva dva tipa lančanih migracija iz Evrope u Australiju Ch. Price stvara model koji u potpunosti možemo primijeniti na migriranje Žumberčana u Ameriku. Naime, iz dostupnih podataka doznajemo da su prvi žumberački doseljenici u Cleveland nakon što su osigurali egzistenciju i izvidjeli mogućnosti osiguranja boljeg života i za druge zemljake, uputili u rodni kraj pismo u kojem su obavijestili braću, rodbinu i prijatelje o životu u Americi.⁶ Na temelju toga pisma u Žumberčana se stvarala relacija o životu u Žumberku i u Americi koja je bila osnovni motiv i pokretač lančanog migriranja iz Žumberka. Nakon takva pisma koje je ujedno značilo i poziv, pojedinci ili jedan broj mladića iz sela u koje je pismo bilo upućeno, ili iz sela do kuda je doprla vijest o uspješnosti prvih iseljenika, krenuli su u SAD. Došavši u Cleveland, najčešće su im i smještaj pronalazili zemljaci, prijašnji doseljenici. Poznato je da su mnogi Žumberčani u Clevelandu smještaj našli u krčmi Pavla Kekića — Pavlinca, a uz pomoć svojih sunarodnjaka zapošljavali su se u tamošnjim tvornicama, rudnicima, trgovini i drugdje.

Animiranjem tek nekoliko osoba iz svoga sela preteče žumberačke kolonije u Clevelandu utjecale su na stvaranje malog seoskog lanca koji je poslije prerastao u veliki seoski lanac. Kako su se međutim vijesti iz pisma klivlenskih Žumberčana brzo širile susjednim žumberačkim selima, animirao se tako određen broj mladića i ostalih koji su pod tim utjecajem i zbog poznatih okolnosti također odlučili bolji život potražiti u Americi. Njihovim odlaskom u Cleveland stvarao se mali regionalni lanac koji je poslije prerastao u veliki, baš kao što je tijekom godina i mali seoski lanac prerastao u veliki. Dakako, kao što Ch. Price na primjeru australskih lančanih migracija ističe da između tih tipova ne postoji oštra granica, odnosno da svaki tip migracija može u određenom migracijskom procesu predstavljati samo jednu fazu i bez prekida prijeći u slijedeću, tako se i na primjeru žumberačkih seoskih migracija vidi da su one bile usko povezane s regionalnim iseljavanjem Žumberčana u SAD. (12:135)

Postupnim dolaskom većeg broja osoba iz iste regije formirala se, kako kaže Ch. Price, skupina »patriotskih istomišljenika« koju je povezivao zajednički posao, mjesto boravka, isti jezik, isti običaji, tradicija i vjera. Mnogostruko povezana skupina postajala je kompaktnija i tako sve više učvršćivala svoj status u stranom svijetu. (12:112) Kao subetnička skupina Hr-

⁶ O tome više u rezultatima drugog istraživanja iseljavanja Žumberčana u SAD provedenog na Žumberku.

vata s vrlo razvijenom hrvatskom nacionalnom svijesću, čvrsto povezana mitom o uskočkom porijeklu i pripadnošću grkokatoličkoj vjeri, žumberačka naseobina u Clevelandu poprimila je ovdje još čvršća obilježja. Dolaskom pak žena i djece skupina je dobila određene stalne karakteristike. Naime, doseljenici sada počinju iznajmljivati kuće i stanove u istoj ili susjednim ulicama, održavati zajedničke tradicionalne svečanosti, proslave krštenja, vjenčanja, okupljaju se u crkvi, na pogrebima i drugdje. Tako je skupina žumberačkih doseljenika postupno prerastala u potpunu i samodostatnu zajednicu.

Prema nekim izvorima u američkoj državi Ohio živjelo je na početku stoljeća oko šest tisuća Hrvata, (7:91) a Eleanor E. Ledbeter 1918. godine piše da u Clevelandu živi oko 40.000 Jugoslavena, od čega na Hrvate otpada deset do dvanaest tisuća. (6:11) Ista autorica u svom radu »The Jugoslavs of Cleveland« navodi također podatak da je prvi doseljenik hrvatske nacionalnosti došao u Cleveland 1887. godine. S tim se slaže i George J. Prpich, jedan od najboljih poznavalaca hrvatskog iseljeničtva u SAD, i iznosi podatak da su Hrvati u većem broju pristizali u Cleveland krajem osamdesetih godina prošloga stoljeća. (4:131)

Među prvim doseljenicima u Cleveland spominju se Janko Popović, Petar i Pavao Kekić te Ivan Radić iz Žumberka u Hrvatskoj. Poslije doseljenici iz Hrvatske pristižu u Cleveland u većem broju iz okolice Karlovca, iz Gorskog kotara, Hrvatskog primorja, Istre, Dalmacije i nešto iz Slavonije te Bosne i Hercegovine.

Iako ne raspolazemo s podatkom o točnom broju Hrvata u Clevelandu za razmatrano razdoblje, pretpostavljamo da ih je oko 1930. godine bilo otprilike dvadeset i pet tisuća. Dakako, pretpostavljamo također da je od tog broja na doseljenike iz Žumberka otpalo oko tri do tri i pol tisuće ljudi. Tu pretpostavku temeljimo na podatku iz pisma koje je 1901. godine »Crkveni odbor« za gradnju grkokatoličke crkve u Clevelandu uputio križevačkom biskupu Juliju Drohobeckom iz kojeg proizlazi da je već te godine, dakle prije glavnog selidbenog vala iz Žumberka koji se odvijao sve do pred prvi svjetski rat, u Clevelandu živjelo oko 500 Hrvata grkokatoličke vjere. (15:4) Broj Žumberčana u Clevelandu sigurno bi bio veći da nije bilo ograničenja useljavanja u SAD. Poznato je, da je masovno iseljavanje iz Evrope u Ameriku zaustavio prvi svjetski rat. On je također neposredno utjecao na donošenje restriktivnih useljeničkih mjera američke vlade i uvođenje kvota za doseljenike iz Evrope. Dakako, osnovna svrha uvođenja useljeničkih kvota bila je zaštita visokog životnog standarda Amerikanaca koji je naglo porastao za vrijeme ratnih godina uslijed snažnog razvoja američke industrijske proizvodnje.⁷

Većina Žumberčana odlazila je u SAD, kao i 80% svih iseljenika iz Hrvatske, u najboljoj životnoj i radnoj dobi, od 15 do 40 godina. Prema našim procjenama najveći broj žumberačkih doseljenika u Cleveland u razmatranom vremenskom razdoblju pripadao je dobnoj skupini od 15 do 29 godina.

⁷ Useljenička kvota za Jugoslaviju prema Zakonu o imigraciji iz 1921. godine iznosila je 6426 osoba godišnje. Zakonom o imigraciji iz 1924. godine kvota za doseljenike iz Jugoslavije smanjena je na svega 671 osobu godišnje, (1 : 130) dok je na temelju toga zakona iz cijele Evrope godišnje moglo ušestiti u SAD 358.000 osoba. (13 : 252) Od toga broja iz istočne i južne Evrope u SAD je moglo godišnje ući svega 155.000 migranata. Međutim, H. Parkes navodi da je Zakonom o imigraciji u SAD iz 1924. godine brojka od 350.000 osoba smanjena na 165.000, a nakon 1929. godine taj broj je još smanjen i iznosio je 150.000 godišnje. (9 : 601)

Do 1900. preko 95% svih iseljenika iz Hrvatske u prekomorske zemlje bili su muškarci. U vrijeme masovnog iseljavanja Hrvata u SAD, dakle od početka ovog stoljeća pa do pred Prvi svjetski rat, žene su činile tek manji dio iseljeničkog kontingenta. Dok je njihov postotak u ukupnom broju doseljenih Hrvata u SAD 1901. godine prema procjeni J. Lakatoša iznosio 10,9%, 1912. godine taj je postotak porastao na 30,1%, (5:65) a tek šezdesetih godina ovoga stoljeća dostigao je omjer 1:1. (1:152)

Žumberački doseljenici u SAD, pa tako i u Cleveland, do 1900. godine bile su gotovo isključivo muškarci. Pored siromaštva i neimaštine uvjetovanih geografskim smještajem Žumberka u brdovit predio zapadne Hrvatske, osnovni razlog njihova iseljavanja bio je ukidanje privilegija krajišnicima nakon ukidanja Vojne krajine. Dakako, mnogi su otišli s namjerom da se više nikada ne vrate i da jednoga dana pozovu obitelj da im se pridruži. Mnogo više je bilo onih koji su planirali ostati toliko koliko je potrebno da zarade nešto novca. Onima koji su krenuli preko Atlantika u želji da im se jednoga dana pridruži i obitelj bilo je potrebno mnogo godina vrlo teškog rada da bi se vratio posuđeni novac za vlastiti put i uštedi dosta novca za putne troškove u Ameriku žene, djece, zaručnice, brata, sestre i ostalih članova obitelji. Dolazak žene i djece te ostalih članova obitelji nije bio uvjetovan samo osobnim razlozima iseljenika već je on značio i pomoć u stvaranju boljih životnih uvjeta doseljenika, osobito ako su se članovi obitelji zaposlili.

Prema već iznijetom podatku da je u Clevelandu 1901. godine živjelo 500 Hrvata grkokatoličke vjere (neosporno je da su to Hrvati iz Žumberka) među kojima tek 45 obitelji s djecom, možemo također zaključiti da je broj žena bio vrlo mali.⁸ O udjelu žena među doseljenicima iz Žumberka u Clevelandu možemo suditi također po broju rođene djece tih godina. Prema podacima iz crkvenih knjiga rođenih u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu od 1902. do 1905. godine rođena su, odnosno krštena, svega 74 djeteta. Od toga broja 65 ih je rođeno baš u gradu Clevelandu, a devetoro u bližoj okolici (tabl. 1).

Tablica 1

*Broj i spol djece krštene u grkokatoličkoj hrvatskoj župi —
Crkva Sv. Nikola, Cleveland, Ohio, 1902—1905. godine*

Godina	Muški		Ženski		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1902.	9	18,8	4	15,4	13	17,6
1903.	17	35,4	10	38,5	27	36,5
1904.	15	31,3	10	38,5	25	33,8
1905.	7	14,6	2	7,7	9	12,2
Ukupno						
Broj	48	100,0	26	100,0	74	100,0
%		64,9		35,1		100,0

Izvor: REGISTRUM BAPTIZORUM

Napomena: Sedmero djece imalo je oba krsna kuma »stranca«, a jedno dijete jednog kuma »stranca«.

⁸ Prema popisu stanovništva u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji iz 1900. u Žumberku je živjelo 11.842 stanovnika od čega 7.136 grkokatolika i 4.691 rimokatolika po vjeri. (10 : 124—125, 130—133)

Također prema popisu stanovništva u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji iz 1910. na području Žumberka živjelo je 11.448 stanovnika od čega je grkokatoličkoj vjeri pripadalo 6.809, a rimokatoličkoj 4.619 žitelja. (11 : 106—111)

Preko 80% svih iseljenika iz Hrvatske u SAD otpada na seoski živalj. U razmatranom razdoblju Žumberak je nastanjivao isključivo seoski živalj, pa su u Ameriku dakle odlazili seljaci, zemljoradnici, nadničari ili priučeni obrtnici. U to je vrijeme tek neznatan broj Žumberčana živio i radio u nekom gradu ili manjem mjestu u Hrvatskoj, a najveći dio stanovništva bavio se poljoprivredom i stočarstvom u onoj mjeri u kojoj su im to omogućavali geografski uvjeti. Međutim, prekrasno žumberačko gorje, koje je do danas zadržalo sve odlike šumske divljine, ostavilo je malo prostora za obradive površine koje bi mogle prehraniti žumberačko stanovništvo.

Kao i doseljenici u SAD iz drugih evropskih zemalja, tako su i žumberački doseljenici u Cleveland donijeli sa sobom svoju kulturu, običaje i tradiciju, ali i seoski konzervativizam. Po općim karakteristikama i svom društvenom porijeklu bili su jednaki sa drugim seljacima doseljenicima u SAD iz istočne i južne Evrope. Međutim, iako bez potrebnog obrazovanja i poznavanja engleskog jezika, ali snalažljivi i spretni po naravi, mnogi su Žumberčani u novoj sredini vrlo brzo od zemljoradnika postali manualni radnici. Štaviše, surovost življenja u starom kraju mnoge je Žumberčane naučila okretnosti, umješnosti i spretnosti pa su neki od njih ubrzo od nekvalificiranih radnika postali predradnici u tamošnjim tvornicama.

Kao i drugi Hrvati u Clevelandu, Žumberčani su se zapošljavali najviše u najrazličitijim granama industrije, u rudnicima, trgovini i obrtu, građevinarstvu i na farmama.⁹

Neki su otvorili svoje krčme i manje obrtničke radionice. Ipak, najveći broj Žumberčana, kao i većina hrvatskih doseljenika u Cleveland, zaposlio se u tamošnjim tvornicama »The American Steel and Wire Company«, u »The Van Dorn Iron Works«, zatim u »The Otis Steel Company«, i »The Lake Shore Shops« u Collinwoodu te na raznim poslovima na željeznici. S obzirom na seljačko porijeklo, mnogi od njih željeli su raditi na farmama pa su neki poslije i sami kupovali vlastite farme na području West Parka.

Razina obrazovanosti hrvatskih iseljenika u SAD do tridesetih godina ovoga stoljeća bila je općenito vrlo niska.¹⁰

Iako ne raspolazemo s točnim podacima o stupnju obrazovanosti žumberačkih doseljenika u Cleveland za razmatrano vremensko razdoblje, pretpostavljamo da je samo manji broj završio potpuno osnovno školovanje u starom kraju, dok je najveći broj završio nekoliko razreda i stekao tek opću pismenost. Usudujemo se tvrditi da je postotak nepismenih doseljenika s područja Žumberka u SAD u tom vremenu bio preko 40% od svih iseljenih osoba s tog dijela Hrvatske.¹¹

Najveći broj Hrvata u Clevelandu naseljavao je u Aveniji St. Clair od Dvadesetpete do Sedamnaeste ulice. Žumberački doseljenici naseljavali su se najvećim dijelom oko Dvadesetšeste, Dvadesetosme i Tridesete ulice te u Hamiltonu. Međutim, uspon doseljenika na društvenoj i ekonomskoj ljes-

⁹ Iz popisa stanovništva SAD iz 1921. vidi se da je većina svih naših iseljenika u Americi, čak 42%, zaposlenje našla u čeličanama, tvornicama za preradu željezne i cinkove rude te u rafinerijama. U ostalim industrijskim granama bilo je zaposleno 21% naših zemljaka, a 15% radilo je u rudnicima ugljena. Svega 16% bilo je zaposleno u poljoprivredi i stočarstvu. S nekom strukom bilo je svega 3,5% iseljenika iz Jugoslavije u SAD. (3 : 84)

¹⁰ U razdoblju od 1901. do 1904. godine bilo je čak 33,71%, a od 1905. do 1908. godine 34,9% nepismenih doseljenika u SAD iz naših krajeva. Prema nekim podacima od 367.239 Hrvata i Slovenaca u SAD u tom razdoblju čak 128.438 ili gotovo 40% bilo je nepismenih. (1 : 154)

¹¹ Prema popisu stanovništva u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji iz 1900. od 11.842 stanovnika na području Žumberka bilo je 5.280 muškaraca i 6.562 žene. Nepismenih bilo je 2.289 muškaraca i 4.829 žena. (10 : 124—125, 130—133)

Prema popisu žiteljstva iz 1910. godine u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji na Žumberku je živjelo 11.448 stanovnika. Muškaraca je bilo 5.078, a žena 6.370. Među muškim žiteljstvom nepismenih je bilo 1.791, a među ženskim 3.981. Taj podatak ukazuje da je preko 50% od ukupnog stanovništva bilo nepismeno. (11 : 104—111)

tvici bio je praćen i preseljenjem u bolje dijelove grada, pa su se i mnogi Žumberčani poslije preselili u predgrada Clevelanda koje je bilo rezervirano za pripadnike srednje klase. Dakako, mnogi od starih žumberačkih doseljenika na istočnoj strani Avenije St. Clair nisu nikada napustili ili prodali svoje stare domove.

Preseljenje u novi dio grada značilo je za hrvatske doseljenike također okupljanje na nacionalnoj osnovi, ali sada na boljoj statusnoj razini. Kao što su se pojedine četvrti Clevelanda prepoznavale po raznim etničkim skupinama u vrijeme prvih doseljavanja, tako su i nove četvrti grada poprimale obilježja one etničke skupine koja je bila najbrojnija.

Mnogo je razloga zbog kojih su hrvatski doseljenici u SAD živjeli u skupinama čvrsto se držeći svojih zemljaka. U početku jedan od osnovnih bio je nepoznavanje engleskog jezika i običaja novoga svijeta te hladan doček Amerikanaca, kojih su preci prvi stigli u Ameriku. Jedan od glavnih razloga okupljanja bila su spoznaja i iskustvo da se razni problemi koje nosi život u tuđini lakše rješavaju u krugu svoje nacionalne skupine. Mnogim su naseljenicima npr. posao našli prijatelji ili rođaci iz istog mjesta, kotara ili pokrajine, mnogima su u prvo vrijeme dali smještaj i hranu, zaposlili ih čak u svojim radionicama ili im pomogli u nesreći. U naseljima ili kolonijama doseljenici su u mnogo čemu nastavili živjeti po starom, zadržavši običaje, tradiciju, jezik i vjeru rodnog kraja, sela ili pokrajine. Doseljenici koji su pripadali jednoj takvoj naseobini govorili su istim jezikom, molili se u istoj crkvi, a vrlo brzo su počeli izdavati i novine na materinskom jeziku. Takva doseljenička naselja i kolonije tipičan su produkt lančanih migracija iz Evrope u SAD. Čuvajući nacionalno, kulturno, vjersko te druga obilježja svoje etničke pripadnosti pojedine subetičke skupine prerastale su u čvrste, homogenizirane zajednice koje su ostale zatvorene čak i za pripadnike iste nacionalne skupine, iste vjere, ali drugačijih vjerskih obreda ili iz drugih dijelova stare domovine. Najočitiji primjer takve doseljeničke naseobine je žumberačka naseobina u Clevelandu. Našu tvrdnju najbolje ilustriraju podaci dobiveni iz crkvenih knjiga vjenčanih u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu u vremenu od 1914. do 1933. godine (tabl. 2).

Tablica 2

Vjenčani u grkokatoličkoj hrvatskoj župi — crkva Sv. Nikola, Cleveland, Ohio, 1914—1933. prikazani prema općini, regiji i državi rođenja

Mjesto rođenja	Mladoženja		Nevjesta		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Jastrebarsko	56	32,2	47	27,0	103	29,6
Vzalj	36	20,7	40	22,9	76	21,8
Samobor	21	12,1	10	5,7	31	8,9
Glina, Dvor, Vojnić, Vrbovsko, Karlovac	4	2,3	2	1,1	6	1,7
Dugo Selo, Vrbovec, Koprivnica, Đurđevac	3	1,7	1	0,6	4	1,1
Brač, Senj, Dalmacija	4	2,3			4	1,1
Vukovar			3	1,7	3	0,9
Slovenija	2	1,1	4	2,3	6	1,7
Vojvodina			2	1,1	2	0,6
Evropske zemlje	17	9,8	13	7,5	30	8,6
Cleveland	20	11,5	31	17,8	51	14,7
SAD — ostalo	6	3,4	15	8,6	21	6,0
Nepoznato	5	2,9	6	3,4	11	3,2
Ukupno	174	100,0	174	100,0	348	100,0

Izvor: MATRIMONIORUM REGISTRUM

Do osnivanja grkokatoličke župe Sv. Nikola u Clevelandu 1902. godine, kao i nakon njezina privremenog ukinuća 1905, Žumberčani su se uglavnom vjenčavali u rimokatoličkoj crkvi Sv. Pavla u Clevelandu, a nije isključeno da su brakove sklapali i u nekoj drugoj crkvi u Clevelandu. Međutim, kad je ponovo počela raditi župa Sv. Nikole u Clevelandu Žumberčani su se vjenčavali isključivo u grkokatoličkoj crkvi.

U navedenom razdoblju u crkvi Sv. Nikola u Clevelandu vjenčano je ukupno 348 osoba, odnosno sklopljena su 174 braka. Od ukupnog broja vjenčanih osoba 210 su doseljenici iz Žumberka, a 51 osoba otpada na djecu Žumberčana rođenu u Clevelandu.¹² Iz okolice Clevelanda ili iz nekog drugog mjesta u SAD u toj je crkvi vjenčan 21 Žumberčanin. Dakako, za nas je najzanimljiviji podatak da su od ukupno 174 braka 141 sklopili žumberački doseljenici ili njihova djeca između sebe. Naime, u 105 brakova sklopljenih između žumberačkih doseljenika svi ženici i sve nevjeste rođene su u Žumberku, a mnogi od njih čak i u istom selu. Drugi naraštaj žumberačkih doseljenika Clevelandu sklapalo je također brakove s djevojkama žumberačkog porijekla.

Najviše ženika doseljenika u Cleveland bilo je iz žumberačkih sela današnje općine Jastrebarsko (56), zatim iz Ozlja (36) i općine Samobor (21).¹³ Na području navedenih triju općina rođeno je 97 djevojaka, od čega na području općine Jastrebarsko 47, 40 u općini Ozalj a 10 u općini Samobor.¹⁴

Iz navedenih podataka proizlazi da su se Žumberčani u Clevelandu gotovo u 100% slučajeva ženili s djevojkama iz Žumberka, ili porijeklom iz starog kraja, pripadnicima iste grkokatoličke vjere.

Podaci o mjestu rođenja roditelja djece krštene u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu od 1902. do 1905. te od 1913. do 1931. govore također o zatvorenom tipu žumberačke etničke skupine. Iz tih podataka proizlazi da je od ukupno 148 oba roditelja djece krštene u toj crkvi u vremenu od 1902. do 1905. godine 128 iz područja Žumberka. Od 38 roditelja 14 majki i 24 oca rođeni su na području općine Jastrebarsko. Na području općine Samobor rođeno je 13 očeva i 3 majke, a na području općine Ozalj 5 majki i 5 očeva. Čak 64 roditelja, odnosno 42 majke i 22 oca nisu prilikom upisa novorođene djece u Registrum Baptizorum precizirali svoje mjesto rođenja, već su jednostavno izjavili da su rođeni u žumberku (tabl. 3).

U razdoblju od 1913. do 1931. kršteno je u hrvatskoj grkokatoličkoj župi Sv. Nikola 986 djece. Od ukupnog broja oba roditelja 1444, 759 ili 38,5% ih je rođeno na području općine Jastrebarsko, 532 ili 26,9% na području općine Ozalj, a 153 ili 7,8% na području općine Samobor. Za 747 očeva utvrđeno je da su rođeni na području općine Jastrebarsko 395 ili 40,1%, Ozlja 260 ili 26,4% te Samobora 92, što čini 9,3%. Od 697 majki njih 364 ili 36,9% rođeno je u selima koja pripadaju općini Jastrebarsko, 272, ili 27,6%, u općini Ozalj te 61, ili 6,2%, u općini Samobor (tabl. 4, 5)

¹² Od 51 osobe klivendskih Žumberčana vjenčane u crkvi Sv. Nikola 31 je bila djevojka, a 20 mladić. Taj podatak upućuje na zaključak da je u drugoj generaciji Žumberčana u Clevelandu bilo više djevojaka za uđaju negoli mladića za ženidbu. To međutim i nije ništa čudno ako se zna da je u istom razdoblju u Clevelandu rođeno više ženske djece (539) nego muške (447). Pretpostavljamo da se i prethodnih godina radilo o istom slučaju.

¹³ Prema sadašnjoj administrativnoteritorijalnoj podjeli Hrvatske te tri općine obuhvaćaju područje Žumberka.

¹⁴ U navedenom razdoblju u crkvi Sv. Nikola u Clevelandu vjenčano je 25 osoba koje su rođene u drugim mjestima u Jugoslaviji, zatim 30 osoba grkokatolika po vjeri doseljenika u Cleveland iz nekih istočnoevropskih zemalja. Za 11 osoba u knjizi vjenčanih nije upisan podatak o mjestu rođenja.

Tablica 3

Mjesto rođenja roditelja krštene djece u grkokatoličkoj hrvatskoj župi, — crkva Sv. Nikola, Cleveland, Ohio, 1902—1905. prikazano po općini, regiji i državi

Mjesto rođenja	Ootac		Majka		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Jastrebarsko	24	32,4	14	18,9	38	25,7
Samobor	13	17,6	3	4,1	16	10,8
Ozalj	5	6,8	5	6,8	10	6,8
Zumberak	22	29,7	42	56,8	64	43,2
Karlovac	1	1,4			1	0,8
Ukrajina	2	2,7	2	2,7	4	2,7
Mađarska	1	1,4	1	1,4	2	1,4
Ostale evropske zemlje	3	4,1	4	5,4	7	4,7
Bez odgovora	3	4,1	3	4,1	6	4,1
Ukupno	74	100,0	74	100,0	148	100,0

Izvor: REGISTRUM BAPTIZORUM

Tablica 4

Broj i spol djece krštene u grkokatoličkoj hrvatskoj župi — crkva Sv. Nikola, Cleveland, Ohio, 1913—1931.

Godina	Muški		Ženski		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1913.	7	1,6	5	0,9	12	1,2
1914.	32	7,2	36	6,7	68	6,9
1915.	40	8,9	46	8,5	86	8,7
1916.	45	10,1	40	7,4	85	8,6
1917.	39	8,7	34	6,3	73	7,4
1918.	39	8,7	44	8,2	83	8,4
1919.	40	8,9	34	6,3	74	7,5
1920.	16	3,6	41	7,6	57	5,8
1921.	25	5,6	37	6,9	62	6,3
1922.	20	4,5	38	7,1	58	5,9
1923.	25	5,6	32	5,9	57	5,8
1924.	21	4,7	34	6,3	55	5,6
1925.	20	4,5	28	5,2	48	4,9
1926.	11	2,5	20	3,7	31	3,1
1927.	20	4,5	14	2,6	34	3,4
1928.	15	3,4	21	3,9	36	3,7
1929.	13	2,9	13	2,4	26	2,6
1930.	9	2,0	15	2,8	24	2,4
1931.	10	2,2	7	1,3	17	1,7
Ukupno	Broj	447	539	100,0	986	100,0
	%	45,3		54,7		100,0

Izvor: REGISTRUM BAPTIZORUM

Tablica 5

Mjesto rođenja roditelja djece krštene u grkokatoličkoj hrvatskoj župi, crkva sv. Nikola, Cleveland, Ohio, 1913—1931. prikazano po općini, regiji i državi

Mjesto rođenja	Otac		Majka		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Jastrebarsko	395	40,1	364	36,9	759	38,5
Ozalj	260	26,4	272	27,6	532	26,9
Samobor	92	9,3	61	6,2	153	7,8
Glina, Vrginmost, Vojnić, Vrbovsko, Petrinja, Sisak, Karlovac, Ogulin Dugo Selo,	23	2,3	9	0,9	32	1,6
Bjelovar, Križevci, Čakovec, Ludbreg	5	0,5	6	0,6	11	0,6
Garešnica, Ivanić Grad, Nova Gradiška	1	0,1	8	0,8	9	0,5
Osijek, Vukovar	—	—	4	0,4	4	0,2
Hrvatska	22	2,2	18	1,8	40	2,0
Vojvodina, Srijem	10	1,0	24	2,4	34	1,7
Slovenija	7	0,7	13	1,3	20	1,0
Poljska	21	2,1	9	0,9	30	1,5
Galicija	16	1,6	7	0,7	23	1,2
Bugarska	4	0,4	2	0,2	6	0,3
Ukrajina	5	0,5	—	—	5	0,3
Mađarska	3	0,3	2	0,2	5	0,3
Austrija	2	0,2	1	0,1	3	0,2
Čehoslovačka	2	0,2	—	—	2	0,1
Italija	—	—	2	0,2	2	0,1
Rumunjska	1	0,1	—	—	1	0,1
Cleveland	30	3,0	66	6,7	96	4,9
SAD	2	0,2	4	0,4	6	0,3
Nepoznato	85	8,6	114	11,6	199	10,1
Ukupno	986	100,0	986	100,0	1972	100,0

Izvor: REGISTRUM BAPTIZORUM

Kad već govorimo o mjestu rođenja roditelja djece krštene u grkokatoličkoj crkvi u Clevelandu, spomenimo zanimljiv i vrlo indikativan podatak na osnovi kojega smo došli do spoznaje iz kojih je žumberačkih sela i zaseoka u SAD iselio najveći broj muških i ženskih osoba.

Iz knjige krštenih u razdoblju od 1913. do 1933. proizlazi da je od 697 majki najviše rođeno, odnosno doseljeno iz žumberačkih sela Radatovići 86, Sošica također 86, zatim iz Kašta 65, Pećna 49, Tomaševca 45, Sopota 44, Mrzlog Polja 36, Dragoševaca 22, Relića 18, po 17 iz Doljana i Stojdrage, 16 iz Jezernice, po 11 iz Liješća i Kekića te ostale iz drugih žumberačkih sela i zaseoka.

Od 747 očeva djece krštene u istom razdoblju u crkvi Sv. Nikola najviše ih je doselilo iz žumberačkih sela Kašt 73, Sošica 69, Mrzlog Polja 67, Radatovića 60, Pećna 47, Sopota 40, Tomaševaca 39, Grabra 34, po 26 iz Stojdrage i Kekića, 25 iz Liješća, 24 iz Brašljevice, 17 iz Relića 15 iz Dučića i po 12 iz sela Kordići, Pilatovci i Dragoševci, preostali iz drugih žumberačkih sela i zaseoka (tabl. 6)

Tablica 6

Žumberačka sela iz kojih potječu majke i očevi djece krštene u hrvatskoj grkokatoličkoj župi — crkva sv. Nikole, Cleveland, Ohio 1913—1931.

Selo	Majke		Selo	Očevi	
	Broj	%		Broj	%
Radatovići	86	12,3	Kašt	73	9,8
Sošice	86	12,3	Sošice	69	9,2
Kašt	65	9,3	Mrzlo Polje	67	8,9
Pečno	49	7,0	Radatovići	60	8,0
Tomaševci	45	6,5	Pečno	47	6,3
Sopoti	44	6,3	Sopoti	40	5,4
Mrzlo Polje	36	5,2	Tomaševci	39	5,2
Dragoševci	22	3,2	Grabar	34	4,6
Relići	18	2,6	Stojdraga	26	3,5
Doljani	17	2,4	Kekići	26	3,5
Stojdraga	17	2,4	Liješće	25	3,3
Jezernice	16	2,3	Brašljeвица	24	3,2
Liješće	11	1,6	Relići	17	2,3
Kekići	11	1,6	Dučići	15	2,0
Ostala žumberačka sela	174	24,9	Kordići	12	1,6
			Pilatovci	12	1,6
			Dragoševci	12	1,6
			Ostala žumberačka sela	149	19,9
Ukupno	697	100,0	Ukupno	747	100,0

Izvor: REGISTRUM BAPTIZORUM

U početku iseljavanja Žumberčani su kao i većina iseljenika iz drugih predjela Hrvatske u SAD odlazili sami. Ostali članovi obitelji čekali su u domovini bolja vremena, odnosno poziv iz Amerike, koji je ujedno značio da iseljenik ima zaposlenje i ušteđevinu za putne troškove žena, djece, zaručnice te ostalih članova obitelji. Oko 1900. u Clevelandu je bilo svega desetak žumberačkih obitelji. (14:1) Međutim od 1904. godine u SAD pa tako i u Cleveland dolaze žene iz naših krajeva u većem broju. Neke su odlazile supruhu, dok su većina bile djevojke koje su odlazile ocu, bratu, rodbini ili na poziv mladića kojeg su poznavale otprije.

Iako je jedan od načina ženidbe među iseljenicima bio da se otputuje u stari kraj, oženi i vrati sa suprugom u Ameriku, većina Žumberčana u Clevelandu sklapala je brakove tako što je pozvala i uputila novac za putnu kartu nekoj djevojci iz istog ili susjednog sela, ili pak njezinoj rodbini, što je ujedno značilo da je zaprosena. Uglavnom zbog neimaštine i bijede u kojoj su živjele žumberačke su se djevojke rado odazivale pozivu iz Amerike, nadajući se tamo boljem životu. Zbog vrlo patrijarhalnog odgoja nijedna žumberačka djevojka nije u Ameriku otišla radi avanture.

Iako ovdje raspoložemo podacima o broju sklopljenih brakova među Žumberčanima u Clevelandu za razdoblje 1902. do 1905. i od 1914. do 1933. pretpostavljamo da ih je ipak najveći broj sklopljenih prije prvoga svjetskog rata i do 1921, odnosno 1924. godine. Naime, restriktivne imigracijske mjere SAD iz 1921, a osobito 1924, okončale su sklapanje doseljeničkih brakova »po pozivu«, što je bitno utjecalo na broj sklopljenih useljeničkih brakova uopće, pa tako i među Žumberčanima.

U vremenu od 1902. do 1905. godine u hrvatskoj grkokatoličkoj crkvi Sv. Nikola u Clevelandu sklopljeno je svega osamnaest brakova. Sedamnaest brakova sklopili su Žumberčani s djevojkama također iz Žumberka, dok su jedan brak sklopili doseljenici iz Hrvatske pravoslavne vjere. Ne začuđuje podatak o tako malo sklopljenih brakova u navedenom razdoblju. Razloga toj pojavi ima više. Osnovni je ipak socijalna nesigurnost i nemogućnost rješavanja egzistencijalnih pitanja u relativno kratkom vremenu za sebe, a kamoli za obitelj, odnosno ženu, djecu ili druge članove porodice. Pitanje zaposlenja, stanovanja, uštedevine za putne troškove vjerenici bili su pored još nekih momenata osnovni razlozi malom broju sklopljenih brakova Žumberčana u Clevelandu u tim prvim godinama doseljavanja u Ameriku.

Prema zapisima u crkvenim knjigama vjenčanih u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu u vremenu od 1914. do 1933. godine proizlazi da su Žumberčani najviše brakova sklopili 1914, 16 brakova, i 1921, 18 brakova. U petnaest brakova sklopljenih 1914. godine djevojke su iz nekog sela u Žumberku, a jedna iz općine Vojnić. Iz općine Jastrebarsko te je godine bilo 7 ženika i 7 nevjesta, iz općine Ozalj 6 ženika i 7 nevjesta, a iz općine Samobor 2 ženika i 1 nevjesta.

Osamnaest brakova sklopljeno je u istoj župi 1921, od čega 16 otpada na brakove između žumberačkih doseljenika i djevojaka iz žumberačkih sela. Od ukupno 16 Žumberčana vjenčanih te godine 7 ih je rođeno u općini Jastrebarsko, a 9 u općini Ozalj. Jedanaest nevjesta doselilo je iz općine Ozalj, iz Jastrebarskog tri i dvije iz susjedne slovenske općine Metlike. Od 1921. godine broj sklopljenih brakova među Žumberčanima u Clevelandu opada, tako da je primjerice 1922. sklopljeno svega osam brakova, 1924. tri braka, 1928. tek dva a 1930. godine samo jedan brak. Navedimo ovdje zanimljiv ali očekivani podatak da drugi naraštaj Žumberčana u Clevelandu također sklapa brakove između sebe. Tako npr. od ukupnog broja vjenčanih u grkokatoličkoj crkvi Sv. Nikola u razmatranom razdoblju 51 osoba ili 14,7% rođena je u Clevelandu. Poriječkom iz Žumberka je svih 20 ženika ili 11,5% i nevjesta 31 ili 17,8% (tabl. 2).

Prema podacima iz crkvenih knjiga vjenčanih za razmatrana razdoblja proizlazi da su se Žumberčani najviše ženili u dobi od 23 do 37 godina s djevojkama u prosjeku 6,5 godina mlađim, odnosno djevojke su sklapale brakove u dobi od 19 do 23 godine.

Sklapanje brakova unutar iste etničke zajednice u SAD i nije neki poseban fenomen karakterističan samo za žumberačke doseljenike. Tu pojavu zapažamo u pripadnika svih etničkih zajednica u SAD doseljenim iz Evrope. Pripadnici hrvatske etničke zajednice u Americi sklopili su brak u 91% slučajeva iz svoje nacionalne grupacije. Samo 2,7% američkih Hrvata sklopilo je brak s Amerikankama, dok se 6,3% naših zemljaka oženilo pripadnicama drugih nacionalnih zajednica u SAD, primjerice njemačke, češke, poljske, talijanske i drugih. Međutim, ono što je karakteristično za žumberačku koloniju u Clevelandu jest činjenica da su muškarcima Žumberčani, osobito iz prvog naraštaja brakove sklapali isključivo sa djevojkama iz žumberačkih

sela. Gotovo sa sigurnošću možemo tvrditi da osnovni razlog tom fenomenu ima vjersko obilježje. Jer kako inače protumačiti pojam da su se stanovnici toga gorovitog predjela Hrvatske dugo vremena nakon doseljenja u Žumberak ženili također u 90% slučajeva djevojkama iz Žumberka, pripadnicama grkokatoličke vjere. Hrvati po nacionalnosti, katolici po vjeri ali istočnog obreda, imali su u Americi manje problema, osobito kod odgoja djece, nego da su brakove sklapali s pripadnicama drugih konfesija. Okupljanje na vjerskoj osnovi pridonosilo je, dakako, stvaranju još čvršće i homogeniziranije žumberačke naseobine u Clevelandu koja je nosila sva obilježja žumberačke zajednice u starom kraju. Možemo slobodno tvrditi da su to po mnogo čemu gotovo identične zajednice. Od prvih doseljavanja u Žumberak Hrvati su i ovdje stvarali homogeniziranu i zatvorenu zajednicu. Osnovna ćelija te zajednice, obitelj strogo patrijarhalnog tipa, dobila je u stranom svijetu još čvršća obilježja.

Društveno okupljanje Žumberčana u Clevelandu

Kao i u drugim gradovima SAD gdje su bile veće koncentracije hrvatskih iseljenika, tako su se i Hrvati u Clevelandu počeli vrlo rano društveno okupljati. U izuzetno teškim uvjetima rada kad socijalno zakonodavstvo SAD nije gotovo ni postojalo, nacionalne organizacije i društva iseljenika bile su jedini način za pružanje uzajamne pomoći u slučaju nezaposlenosti, nesreća na radu, bolesti i smrti. Pored svoje osnovne funkcije osobnog i obiteljskog osiguranja te organizacije i društva razvijale su i razne kulturne programe i na taj način utjecale na podizanje kulturne razine doseljenika. Općenito uzevši, društveno okupljanje doseljenika značilo je poboljšanje njihova socijalnog i kulturnog položaja u SAD.

Prvi odsjeci Narodne hrvatske zajednice u Clevelandu osnivaju se već 1895. godine. Dvije godine potom osnovan je u državi Ohio i prvi ženski odsjek NHZ. Među važnijim odsjecima NHZ u Clevelandu spomenimo odsjeka: »Sv. Nikola«, »Sv. Josip«, »Majka Božja Bistrička«, »Sveto Trojstvo«, »Anđeo Čuvar«, »Vitezi Sv. Nikole«, »Žumberačka sloga« i dr.

Među pionirima na polju društvenog okupljanja Hrvata u Clevelandu bili su vrlo aktivni Žumberčani Janko Popović, Petar i Pavao Kekić, Kovačić i dr.

Iako ne raspolažemo podacima o broju Žumberčana u Clevelandu koji su bili organizirani kao ni sa brojem Žumberčana u pojedinim odsjecima NHZ, odnosno buduće Hrvatske bratske zajednice, ipak postaje neke indicije koje govore da su neke odsjeka NHZ (HBZ) sačinjavali skoro samo doseljenici iz Žumberka, dok su u nekim bili u većem broju.

Prema podacima koje iznosi list *Žumberačke novine* u odsjek »Žumberačka sloga« bilo je 1934. učlanjeno 390 članova, od čega je 98% otpadalo na Žumberčane. Iste godine u odsjeku »Zrinski i Frankopan« bilo je 280 članova ili 95% Žumberčana, a društvo u Collinwoodu brojilo je 350 članova, od čega više od 50% Žumberčana. Žumberački doseljenici u Clevelandu bili su članovi i drugih odsjeka HBZ, međutim, jednom broju Žumberčana, osobito u vrijeme depresije, prestalo je članstvo u organizaciji NHZ (HBZ). (16:3—4)

Uloga grkokatoličke župe Sv. Nikola u životu žumberačke naseobine u Clevelandu

Pored nacionalnih organizacija u društvu veoma važnu ulogu u očuvanju nacionalnog identiteta i u životu doseljenika uopće, pa tako i Žumberčana u Clevelandu, imala je crkva. Zbog toga je povijest svake etničke zajednice u SAD nemoguće izučavati bez poznavanja povijesti crkve koja je pripadala toj zajednici.

Grkokatolička župa Sv. Nikola u Clevelandu, osnovana 1901, okupljala je ponajprije Žumberčane, ali u crkvu su dolazili i vjernici pripadnici drugih nacionalnih zajednica, grkokatolici po vjeri, osobito doseljenici iz istočnoevropskih zemalja. Ta među vjernicima poštovana institucija predstavljala je svu borbu, težnje i aspiracije hrvatske žumberačke naseobine u Clevelandu. Tradicionalna čvrsta povezanost grkokatoličkih vjernika sa crkvom utjecala je da se oko crkve Sv. Nikola koncentrirao sav društveni život žumberačkih doseljenika u Clevelandu.

Crkva Sv. Nikole u Clevelandu odigrala je vrlo važnu ulogu u očuvanju materinskog jezika, običaja i tradicije, odnosno nacionalnog identiteta i integriteta hrvatskih iseljenika iz Žumberka. Zahvaljujući predanom i požrtvovnom radu pojedinih svećenika, desetine i stotine djece, potomaka prvih žumberačkih doseljenika u Cleveland, zahvaćene procesom asimilacije i amerikanizacije, uspjelo je sačuvati svoj nacionalni identitet. Pod snažnim pritiskom tzv. »nativista« od doseljenika je zahtijevano da se što brže asimiliraju u američko društvo. Dakako, nativisti nisu priznavali vrijednosti raznih doseljeničkih kultura, kao ni činjenicu da se život u Americi može obogatiti upravo čuvanjem tih raznovrsnih kultura. Procesima asimilacije bio je izložen osobito drugi naraštaj doseljenika, koji je uslijed amerikanizacije počeo zastavljati kulturnu tradiciju i običaje svojih predaka smatrajući ih znakom inferiornosti. Ipak, procesi asimilacije teško su prodirali u čvrstu, patrijarhalnu žumberačku obitelj koja je predstavljala temelj žumberačke zajednice u Clevelandu.

Posebnu ulogu u okupljanju Žumberčana oko crkve i razvijanju cjelokupne aktivnosti župe Sv. Nikola u Clevelandu imali su svećenici. Uopće uzevši, prvi svećenici raznih etničkih zajednica u SAD, pa tako i žumberačke zajednice u Clevelandu, bili su u prvom redu idealisti i rodoljubi, a kao takvi duhovni i nacionalni vođe svoga »stada«. Međutim, njihov misionarski rad nije bio nimalo lagan i sastojao se od okupljanja župljana pa do skupljanja novca od vjernika za potrebe crkve. Taj drugi dio posla bio je osobito naporan jer se svaki cent teško zarađenog i veoma skromnog novca teško odvajao čak i za crkvu.

Iako su prvi svećenici grkokatoličke župe Sv. Nikola u Clevelandu, Mile Golubić i Makso Relić učinili dosta na okupljanju vjernika i očuvanju običaja i tradicije starog kraja u tom dijelu Amerike, ipak tek od 1913, kada je u Cleveland stigao velečasni Milan Hranilović, započinje pravi društveni život župljana, M. Golubić i M. Relić službovali su u ovoj župi od 1902. do 1905. godine, pa ju je M. Hranilović morao obnoviti jer od 1905. godine praktički nije djelovala. Nakon odlaska M. Hranilovića u grkokatoličku župu u Chicago 1928. godine u Cleveland se vratio M. Relić. Međutim, ostario i slabog zdravlja, on se ubrzo vratio u domovinu, a križevački biskup J. Drohobeky uputio je u Cleveland svećenika Iliju Severovića.

U okružnici biskupa J. Drohobekog upućenog svećenstvu eparhije križevačke još 1903. povodom molbe Žumberčana iz Clevelanda da im se po-

šalje grkokatolički svećenik, navode se zadaci koje treba provoditi svećenik u iseljeničkoj koloniji. Između ostalih to su: »čuvati Sv. Majci Crkvi sinove vjerne ili izložene kojekakvim pogibeljima usred svieta preobuzeta svjetskim brigama i poslovima, plemeniti ih svetim sakramentima i liepim podukama, dozivljujući im u pamet misli i čuvstva, što hi poneseše iz rođene kuće, a koje će im biti kadre obnoviti i uzdržati ljubav prema ostavljenoj dalekoj domaji«. (14:2) Dakako, te zadatke svećenici nisu provodili samo u bogoslužju već i organiziranjem oltarskih društava, osnivanjem crkvenih zborova te raznih glazbenih selekcija kao i sudjelovanjem u osnivanju drugih potpornih i bratskih društava u župi. Jedan od najaktivnijih svećenika i najboljih organizatora grkokatoličke župe u Clevelandu bio je svakako M. Hranilović. Kao obrazovani glazbenik koji je svirao na dvadeset i sedam glazbala osnovao je dva crkvena zbora i dva orkestra koji su njegovali domaću hrvatsku pjesmu. Osobitu brigu posvećivao je djeci i mladima osnovavši »Crkveni podmladak« u kojem se njegovala nacionalna glazba i pjesma te na taj način od zaborava čuvalo kulturno nasljeđe njihovih otaca. (6:24)

Etničko obilježje svojih župljana župa Sv. Nikole u Clevelandu čuvala je i održavanjem hrvatske škole zajedno s rimokatoličkom župom Sv. Josipa. Financijsko održavanje te škole bio je vrlo težak zadatak za župljane, a organizacijski za svećenika. Unatoč svim poteškoćama škola je ipak opstala, ponajprije zbog uvjerenja roditelja da će jedino putem nje sačuvati nacionalnu svijest svoje djece. Znanje pak hrvatskog jezika će im omogućiti lakše uključivanje u životnu i radnu sredinu staroga kraja ako bi se jednoga dana morali vratiti u domovinu. Kao što velečasni Domladovac iz rimokatoličke župe Sv. Pavla u Clevelandu 1925. godine piše: »Ovo sadanje pokoljenje koje je došlo iz starog kraja hrvatski osjeća, hrvatski misli, hrvatski govori i sve što je hrvatsko ljubi. Tog pečata, što ga bog po domovinskoj ljubavi ureže u srce, ne može nitko izbrisati. Sve ove narodne osjećaje žele i roditelji uliti u srce djece«. (2:127)

Rezultati i diskusija

Kao što je život svake etničke zajednice u SAD najuže povezan sa životom njezine župe, tako je i povijest župe isprepletena poviješću zajednice. Zbog toga o strukturi i životu jedne etničke zajednice, njezinu razvoju i rastu, problemima i uspjesima kao i aspiracijama njezinih članova doznajemo iz zapisa u crkvenim knjigama te župe.

Na osnovi podataka iz crkvenih knjiga vjenčanih, krštenih i umrlih u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu razmatrali smo neke promjene u društvenoj strukturi hrvatske žumberačke naseobine u tom gradu.

Crkvene knjige u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu počele su se voditi 1902. nakon dolaska svećenika M. Golubića. Ovdje raspoložemo samo podacima iz knjige rođenih i vjenčanih za razdoblje od 1902. do 1905. međutim, nedostaju podaci iz knjige umrlih za isto razdoblje.

Od 1905. do 1913. godine grkokatolička župa u Clevelandu nije imala svećenika, dakle praktički nije radila, pa i za to vrijeme nedostaju podaci o broju vjenčanja, rođenih i umrlih Žumberčana. Dakako, ti podaci nedostaju također za razdoblje od prvih doseljavanja Žumberčana u Cleveland krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća pa do 1902. godine. Nedostatak podataka za navedena razdoblja svakako će utjecati na stvaranje potpune slike

o prostornom rasporedu, socijalno-ekonomskom statusu te strukturi i promjenama u istoj u žumberačkoj naseobini u Clevelandu.

Budući da smo rezultate dobivene na osnovi zapisa iz crkvenih knjiga vjenčanih u župi Sv. Nikola djelomično već interpretirali u ovom radu, ovdje ćemo razmotriti preostale podatke te posebno rezultate dobivene iz crkvenih knjiga krštenih i umrlih.

Za razliku od doseljenika iz zapadnoevropskih i sjevernoevropskih zemalja koji su u SAD stigli mnogo prije doseljenika iz istočnoevropskih zemalja i južnoevropskih zemalja, pa tako i od Žumberčana, i u kojih je broj žena doseljenica bio razmjerni broju muškaraca, hrvatsko iseljeničtvo su (kao što smo već naprijed konstatali) u prvim selidbenim godinama gotovo isključivo sačinjavali muškarci. Znajući, međutim, za mnoge prednosti života u obitelji, žumberački doseljenici u Clevelandu sklapali su brakove čim su osigurali financijska sredstva za put u domovinu po vjerenicu ili pak samo za putnu kartu vjerenice, ili djevojke koju su poznavali otprije. Taj način ženidbe »po pozivu« bio je mnogo češći među žumberačkim doseljenicima u Clevelandu.

Na osnovi zapisa u crkvenim knjigama vjenčanih u župi Sv. Nikola u Clevelandu proizlazi da pripadnici prvoga naraštaja Žumberčana nisu sklopili ni jedan brak s djevojkama iz starosjedilačkih etničkih zajednica npr. Engleza, Iraca, Nijemaca, Francuza, Skandinavaca i drugih. Dakako, brak doseljenika iz slavenskih zemalja s pripadnicima navedenih doseljeničkih skupina značio bi osobnu i društvenu promociju, odnosno prihvaćanje i uvažavanje od strane tih skupina, što se u tadašnjem američkom društvu nije moglo dogoditi.

Žumberčani u Clevelandu su prema zapisima u crkvenim knjigama vjenčanih najviše brakova sklopili neposredno prije prvog svjetskog rata, zatim 1914 — (16), 1915 (12), 1916 (10) i 1921. (18) godine. Snažan razvoj američke privrede, posebno industrije, zbog priprema Amerike za ulazak u prvi svjetski rat, znatno je utjecao na poboljšanje materijalnog stanja američkih radnika i stanovništva uopće, pa tako i Žumberčana u Clevelandu koji su tada imali veće mogućnosti za zasnivanje obitelji. U 1917. i 1918. godini sklopljeno je najmanje brakova, a razlog je vjerojatno odlazak klivlendskih Žumberčana u rat kao vojnih obveznika ili dobrovoljaca. Nakon 1921. godine broj sklopljenih žumberačkih brakova opada, što je u izravnoj vezi s uvođenjem restriktivnih imigracijskih zakona o doseljavanju u SAD. O tada broj sklopljenih brakova između klivlendskih Žumberčana i djevojaka iz staroga kraja opada upravo drastično, što je, dakako, imalo znatnog utjecaja na rast žumberačke kolonije u Clevelandu. Dok je još 1922. godine bilo sklopljeno osam brakova, 1926. sedam brakova, 1923. svega šest, 1930. registriran je samo jedan brak.

Od 1916. nadalje počinje sklapanje brakova između prvoga naraštaja žumberačkih doseljenika u Cleveland s djevojkama žumberačkog porijekla iz drugoga naraštaja. Od 1919. godine zabilježeno je također sklapanje ponekog braka između žumberačkih doseljenika i djevojaka katoličke vjere, dakako, hrvatske nacionalnosti, i obratno.

U razmatranom razdoblju u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu sklopljeno je kao i prijašnjih godina po nekoliko brakova između doseljenika iz drugih krajeva Jugoslavije, grkokatoličke ili pravoslavne vjere. U ovoj župi vjenčan je također jedan broj doseljenika u Cleveland iz drugih istočnoevropskih zemalja, grkokatolika po vjeri (30).

O broju Žumberčana u Clevelandu koji su brakove sklopili u nekoj drugoj crkvi u Clevelandu, kao i o tome koliko ih je iz Žumberka došlo s obiteljima zasada nemamo podataka.

U crkvenim knjigama vjenčanih nalazimo također veoma zanimljiv i indikativan podatak o vjenčanim kumovima prilikom sklapanja braka. Žumberčani u Clevelandu su pri sklapanju brakova u 100% slučajeva odabirali vjenčane kumove među pripadnicima svoje etničke skupine i grkokatolicima po vjeri. Događalo se da poneki bračni parovi, vjerojatno ugledniji i imućniji, budu u istoj godini po nekoliko puta vjenčani ili krsni kumovi djece.

Većina žumberačkih doseljenika u Cleveland potječe iz obitelji s velikim brojem djece. Međutim, Žumberčani u Americi, pa tako i u Clevelandu, imaju ipak znatno niži stupanj nataliteta nego njihovi roditelji u Hrvatskoj. Dapače, neki od doseljenika živjeli su u braku bez djece, a neki od njih se nisu ni ženili. Ipak broj tih Žumberčana u Clevelandu bio je neznatan jer je većina njih željela u novu domovinu prenijeti isti obrazac življenja u obitelji iz starog kraja smatrajući ga lakšim i sigurnijim.

Od 1902. do 1905. godine u hrvatskoj grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu krštena su ukupno 74 djeteta, od čega 48 ili 64,9% dječaka i 26, ili 35,1% djevojčica. U tom razdoblju najveći broj djece (27) ili 36,5% od ukupnog broja rođenih kršteno je 1903. godine, a 1904. god. kršteno je 25 djece ili 33,8%.

Na temelju navedenih podataka zaključujemo da je vjerojatno 1902. i prije te godine sklopljeno i najviše brakova, odnosno da je početkom stoljeća u Cleveland doselio veći broj djevojaka i žena iz starog kraja. Prema zapisima iz knjige rođenih, 1902. godine kršteno je trinaestoro djece a 1905. godine svega devetoro. Taj podatak vjerojatno nije točan zbog toga što »Registrum Baptizorum« nije vođen do kraja kalendarske godine. (tabl. 1)¹⁵

Podaci o adresi stanovanja roditelja i djece krštene u župi Sv. Nikola u Clevelandu zabilježeni u knjizi rođenih za vrijeme od 1902. do 1905. godine potvrđuju već iznijeti podatak da se većina Žumberčana u tom gradu nastanila u Aveniji St. Clair i susjednim ulicama. Iako za devetnaestoro djece (vjerojatno zbog netočnog vođenja knjige rođenih) nema podataka o adresi stanovanja, pretpostavljamo da je također veći broj djece rođene u Aveniji St. Clair. Naime, od ukupnog broja krštene djece za njih 24 navedena je adresa stanovanja ulica St. Clair. Za devetoro djece navedena je ulica stanovanja Hamilton str., za četvero Lake str. za troje West str. za dvojice Detroit str., dok su ostala rođena u Alabama str., Delaware str., Washington str., Columbus str., Roosevelt str. i Wels str. Zbog nečitkog rukopisa svećenika za nekoliko djece nismo u knjizi rođenih mogli pronaći adresu stanovanja.

Za razdoblje od 1905. do 1913. godine ne raspoložemo podacima o broju rođene djece jer u tom vremenu nisu vođene crkvene knjige. Zbog toga samo pretpostavljamo da je ekonomska kriza 1908. godine utjecala na smanjenje broja brakova žumberačkih doseljenika u Cleveland, što je opet vjerojatno utjecalo na broj rođenih u slijedećim godinama. Od 1914. godine pa sve do 1919. broj rođenih u župi Sv. Nikola je u porastu, odnosno u tom vremenu kršten je najveći broj djece. Od 986 djece rođenih u razmatranom razdoblju 469 ih je rođeno od 1913. do 1919. godine. Na porast nataliteta u

¹⁵ Od ukupnog broja krštene djece u vremenu od 1902. do 1905. godine 65-ero je rođeno u gradu Clevelandu, 4 u Newbourghu, 2 u Fairportu, 2 u Marbleheadu i 1 u Detroitu.

tom razdoblju svakako je utjecao privredni prosperitet SAD uvjetovan pripremama Amerike za ulazak u prvi svjetski rat. Od 1919. godine pa do 1925. broj rođene djece se smanjuje za više od jedne trećine u odnosu na prethodnih šest godina, a od 1926. do 1931. godine za više od jedne petine u odnosu na ukupan broj rođenih, ili za nešto manje od polovice u odnosu na prvih šest godina. Opadanje broja rođenih u uskoj je vezi s prekidom useljavanja u SAD novih migranata zbog rata u Evropi, kao i s donošenjem već spomenutih restriktivnih zakona o imigrantima, posebno iz istočne i južne Evrope. Osim toga, prvi naraštaj doseljenica bližio se kraju fertile dobi, a vjerojatno je već tada jedan broj žena provodio i kontrolu rađanja.

Na temelju podataka iz knjige rođenih u grkokatoličkoj župi u Clevelandu odredili smo i mjesta, odnosno općine, u Hrvatskoj u kojima su rođeni roditelji krštene djece. Najveći broj roditelja njih 1444 od ukupno 1972 roditelja djece krštene u toj župi rođen je u žumberačkim selima koja po sadašnjoj administrativnoteritorijalnoj podjeli u Hrvatskoj spadaju u općine Jastrebarsko, Ozalj i Samobor.

Dakako, i drugi naraštaj Žumberčana u Clevelandu krstio je svoju djecu u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola. Od stotinu i dva roditelja iz drugoga naraštaja doseljenika koji su svoju djecu krstili u grkokatoličkoj crkvi u razmatranom vremenu njih 96 je rođeno u Clevelandu, a samo šestoro u drugim mjestima u SAD. U župi Sv. Nikola u Clevelandu krstili su svoju djecu i doseljenici iz drugih općina u Hrvatskoj (Gline, Karlovca, Ogulina, Bjelovara, Križevaca, Čakovca, Osijeka i dr.) te iz nekih evropskih zemalja (Poljske, Čehoslovačke, Krajine, Rumunjske i dr.) grkokatoličke vjere (tabl. 4).

Pri krštenju djece roditelji su birali kumove isključivo među žumberačkim doseljenicima. Događalo se kao i kod vjenčanja da pojedini bračni parovi budu kumovi po nekoliko puta u istoj godini.

Zabilježili smo i nekoliko slučajeva krštenja djece u kojima su kumovi bili stranci. Međutim, to se odnosilo samo na onu djecu kojih su roditelji bili također stranci, doseljenici iz raznih evropskih zemalja, a grkokatolici po vjeri.

Od 1972 roditelja djece krštene u ovoj župi čak 1906, ili 96,6% bili su grkokatoličke vjere. Samo 35 roditelja ispovijedalo je rimokatoličku, a 31 roditelj pravoslavnu vjeru. U tim slučajevima radilo se o miješanim brakovima ili su pak oba roditelja bila rimokatoličke ili pravoslavne vjere (tabl. 7).

Tablica 7

Roditelji krštene djece u grkokatoličkoj hrvatskoj župi — crkva sv. Nikola, Cleveland, Ohio, 1913—1931, prikazani po vjeri

Vjera	Otac		Majka		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Grkokatolička	950	96,3	956	96,9	1906	96,6
Rimokatolička	16	1,6	19	1,9	35	1,8
Pravoslavna	20	2,0	11	1,1	31	1,6
Ukupno	986	100,0	986	100,0	1972	100,0

Izvor: REGISTRUM BAPTIZORUM

Napomena: Miješani brakovi evidentirani su od 1914. do 1919.

Nagli procvat američke industrije krajem prošloga stoljeća bitno je utjecao na urbanizaciju SAD i stvaranje velikih metropolitanskih oblasti. Stvaranje velikih gradova i koncentracija golemog broja ljudi na relativno malim

prostorima donio je nove probleme, kako doseljenicima, tako i gradskim upravama. Dok su u »elitnijim« dijelovima grada nicala kuće srednjeg staleža, radničke četvrti građene su bez ikakvih sanitarnih uređaja u blizini velikih tvornica. Higijenskozdravstveni uvjeti života i stanovanja u tim četvrtima dovodili su do očaja, i dakako do mnogih bolesti. Najopakija i najčešća bila je svakako tuberkuloza.

Grad Cleveland je u razmatranom vremenskom razdoblju bio jedan od sedam najvećih gradskih i industrijskih područja u SAD. Većina žumberačkih doseljenika u Clevelandu bili su industrijski radnici, a grad im je donio sve tegobe i nedaće koje su pogadale radničku klasu širom Amerike. Naši doseljenici, kao i većina doseljenika iz istočne i južne Evrope, dojučerašnji seljaci, veoma su teško podnosili tu dvostruku promjenu prelaska iz Evrope u Ameriku i iz sela u grad, koji nije ispunio mnoga njihova očekivanja. Opterećeni prekomjernim, ponekad veoma teškim i opasnim radom uz slabu ishranu i krajnje nehigijenske uvjete stanovanja, podlijegali su raznim oboljenjima koja donosi takav život. Dakako, tome je mnogo pridonijela opća neimaština, nezaposlenost, a ponekad i alkoholizam.

Iako su podaci iz knjige umrlih nepotpuni jer nedostaju za razdoblje od 1903. do 1914. godine a ponekad su nečitki i netočni, osobito pri dijagnosticiranju uzroka smrti, ipak na osnovi njih saznajemo mnogo o socijalnom, ekonomskom i posebno zdravstvenom životu žumberačkih doseljenika u Clevelandu.

U vremenu od 1902. do 1903. godine u grkokatoličkoj župi u Clevelandu zabilježeno je 13 smrtnih slučajeva žumberačkih doseljenika, od čega 5 1902. a 8 1903. godine. Od ukupnog broja umrlih osmoro su bili muškarci a pet žena, odnosno devetoro djece i četiri odrasle osobe. Iz zapisa o mjestu rođenja proizlazi da ih je 9 od ukupno 13 umrlih rođeno u Clevelandu, a 4 u Zumberku u mjestima Grič, Kalje, Kesere i Stojdraga. Iako podaci o posljednjoj adresi stanovanja nisu potpuni, ipak je većina umrlih stanovala u Aveniji St. Clair.

U knjizi umrlih za navedene dvije godine nema podataka o uzroku smrti. Međutim, nalazimo podatak o mjestu pokopa, odnosno groblja, koji nije zabilježen u knjigam umrlih u grkokatoličkoj župi u Clevelandu u idućem razdoblju.¹⁶

U razdoblju od 1914. do 1933. u grkokatoličkoj župi u Clevelandu registrirano je 309 smrtnih slučajeva, od čega 175 muškaraca i 134 žena. Najviše osoba umrlo je 1918., čak 43, zatim 1916. 24, 1919. 22 i 1915. godine 21 osoba. Po 18 osoba umrlo je 1914, 1917. i 1922. godine. Od 1920. godine pa do 1927. umiralo je u prosjeku po 14 osoba godišnje. Pad mortaliteta zabilježen je 1928. i 1930. godine te od 1932. godine nadalje. Ovdje ne možemo sa sigurnošću tvrditi koji su sve razlozi utjecali na pad mortaliteta u žumberačkoj koloniji u Clevelandu u tom vremenu. Ipak možemo ustanoviti da su ispravnom gradskom politikom u Clevelandu još na početku stoljeća stvoreni dobri uvjeti za poboljšanje radnih, životnih a u prvom redu zdravstvenih uvjeta za sve kategorije klivlenskog stanovništva. Preseljenje mnogih žumberčana u »bolje« dijelove grada sigurno je utjecalo na pad mortaliteta.

Najveći broj umrlih u grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu zabilježen je 1918. godine. Te godine umrle su ukupno 43 osobe, što iznosi 13,9% od svih umrlih u razmatranom vremenu. Od ukupnog broja umrlih

¹⁶ Šest od ukupno trinaest umrlih Zumberčana pokopano je na groblju u Brodwayu, jedan u Neuburgu, tri u Calwaryu, dva u Painsvillu i jedan na St. Jose groblju. U zapisima nije precizirano da li su to nazivi groblja ili predjela grada.

te godine 26 su bili muškarci, što čini 14,9% od ukupnog broja umrlih muških osoba, a 17 žena, odnosno 12,7% od svih umrlih ženskih osoba. Od 43 umrlih te godine 19 su djeca u starosti od 0 do 10 godina, a čak 23 osobe su umrle u najboljoj životnoj i radnoj dobi, tj. u starosti od 23 do 45 godina. Uzrok tako velikog broja smrtnih slučajeva među Žumberčanima u Clevelandu te godine je španjolska gripa koja je harala u SAD i odnijela čak 14 života žumberačkih doseljenika i njihove djece. U žumberačkoj koloniji u Clevelandu umro je također veliki broj osoba 1916. godine. Od 24 umrle osobe 18 su bili muškarci, a 6 žene. Prema zapisima u crkvenoj knjizi umrlih proizlazi da je najviše Žumberčana u Clevelandu umrlo za vrijeme prvoga svjetskoga rata. Od ukupnog broja umrlih osoba od 1914. do 1933. godine za vrijeme rata umrle su ukupno 124 osobe. Dakako, i tada su najviše umirala djeca u starosti od 0 do 10 godina. U tim ratnim godinama umrlo je čak 75-ro djece. Osim za vrijeme prvoga svjetskog rata veći broj umrlih muškaraca zabilježen je 1919. godine, zatim 1923. i 1927, a žena 1922. godine. Ostalih godina muškarci i žene umirali su u prosjeku pet na godinu (tabl. 8).

Tablica 8

Broj i spol umrlih u grkokatoličkoj hrvatskoj župi — crkva sv. Nikola, Cleveland, Ohio, 1914—1933.

Godina	Muški		Ženski		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1914.	8	4,6	10	7,5	18	5,8
1915.	13	7,4	8	5,9	21	6,8
1916.	18	10,3	6	4,5	24	7,8
1917.	10	5,7	8	5,9	18	5,8
1918.	26	14,9	17	12,7	43	13,9
1919.	14	8,0	8	5,9	22	7,1
1920.	8	4,6	4	2,9	12	3,9
1921.	8	4,6	6	4,5	14	4,5
1922.	8	4,6	10	7,5	18	5,8
1923.	13	7,4	4	2,9	17	5,5
1924.	3	1,7	8	5,9	11	3,6
1925.	5	2,9	5	3,7	10	3,2
1926.	8	4,6	9	6,7	17	5,5
1927.	15	8,6	2	1,5	17	5,5
1928.	3	1,7	4	2,9	7	2,3
1929.	2	1,1	8	5,9	10	3,2
1930.	2	1,1	5	3,7	7	2,3
1931.	7	4,0	5	3,7	12	3,9
1932.	2	1,1	3	2,2	5	1,6
1933.	2	1,1	4	2,9	6	1,9
Ukupno	175	100,0	134	100,0	309	100,0

Izvor: Record of Interments

Što se tiče dobne strukture umrlih Žumberčana u Clevelandu u vremenu od 1914. do 1933. godine, proizlazi da je od 309 umrlih bilo 154 djece u starosti od 0 do 15 godina, odnosno 50% od svih umrlih. Čak 124 djeteta, ili 45,9% od ukupnog broja umrlih bila su djeca u starosti od nekoliko dana do 5 godina. Djeca su najviše umirala za vrijeme ratnih godina, dakle od 1914. do 1919. godine. Godišnje je u prosjeku umiralo po 14 djece (tablica 9).

Ako usporedimo podatak o broju rođene i umrle djece u navedenom razdoblju, proizlazi da je od ukupnog broja rođene djece koji iznosi 986 umrlo skoro 16% djece. Taj stravičan pomor žumberačke djece u Clevelandu govori veoma mnogo o socijalnom statusu žumberačkih doseljenika u tom gradu. Glavni uzroci tako velikog broja smrtnosti su uz neimaštinu i veoma loši i nehigijenski uvjeti stanovanja u tim prvim godinama iseljeničkog života, te zdravstvena neprosvijećenost i neznanje. Međutim, pojava velike smrtnosti djece nije zabilježena samo u žumberačkih doseljenika već je ona evidentirana također i u doseljenika u Clevelandu iz drugih dijelova Hrvatske, župljana rimokatoličke župe Sv. Pavao. Od 1923. do 1933. godine dokada raspoložemo podacima, bilježimo pad mortaliteta žumberačke djece u Clevelandu u dobi do 5 godina. U tom vremenu stopa mortaliteta pala je od 14 na 4 umrla djeteta godišnje.

Iako podaci o uzroku smrti dojenčadi u knjizi umrlih nisu potpuni, ponekad i nečitki, ipak možemo zaključiti da je najviše djece u dobi od 0—1 godine života, čak 99 ili 32% od ukupno umrlih osoba umrlo od, kako je to svećenik zapisao, slabosti, zatim prehlade, temperature i tuberkuloze. Svega 4 djeteta umrla su od ospica. Za 43 djeteta u dobi od 1—5 godina ili 13,9% od svih umrlih navedeni su isti uzroci smrti. Dakako, uzroke smrti u djece upisivao je u knjigu umrlih svećenik na temelju kazivanja roditelja ili je sam postavljao dijagnozu, pa će pravi uzroci njihove smrti ostati nepoznati.

Tablica 9

Broj i dob umrlih u grkokatoličkoj hrvatskoj župi — crkva sv. Nikola, Cleveland, Ohio, 1914—1933.

Godina	Do	1-5	6-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61 i	Nepo-	Ukupno
	jedne	god.	god.	god.	god.	god.	god.	god.	više	znato	
	god.	god.	god.	god.	god.	god.	god.	god.	god.	god.	Br.
1914.	7	4	1	2	1		1	1		1	18
1915.	10	6			2	-	1			1	21
1916.	10	7	1	1	1	1	1	2			24
1917.	9	1		1	3		1	2	1		18
1918.	11	6	2		14	5	4	1			43
1919.	10	2			3	5	1			1	22
1920.	5				5		2				12
1921.	5	6			1	1		1			14
1922.	10	3		2	1	1	1				18
1923.	3	1		1	1	4	5	2			17
1924.	3	2		1	1	1	2		1		11
1925.	6	1		1					4	1	10
1926.	6	2		1	1		2	2	2	1	17
1927.	1	2	1	1	1	4	1	1		2	17
1928.	2					1	3			1	7
1929.	1			1		1				7	10
1930.										7	7
1931.				1		4	1			6	12
1932.										5	5
1933.					1					5	6
Ukupno											
Br.	99	43	5	13	36	29	26	12	8	38	309
%	32,0	13,9	1,6	4,2	11,7	9,4	8,4	3,9	2,6	12,3	100,0

Starija djeca u dobi od 6 do 15 godina najčešće su umirala od upale pluća, difterije, prehlade, tuberkuloze i drugih bolesti.

U najboljoj životnoj i radnoj dobi od 20 do 50 godina umro je u Clevelandu u vremenu od 1914 do 1933. godine 91 Žumberčan. Čak 11,7% ili 36 osoba umrlo je u starosti od 21 do 30 godina, 29 osoba ili 9,4% u dobi od 40 godina, a 26 osoba ili 8,4% u starosti od 41 do 50 godina. Za 38 osoba ili 12,3% od ukupnog broja umrlih osoba u raznim životnim dobima u knjizi umrlih nije zabilježen podatak o starosti u vrijeme smrti (tabl. 8).

Kao najčešći uzroci smrti ovog dijela žumberačke populacije spominju se tuberkuloza, gripa, vrućica, upala pluća i nesreća na radu. Najviše Žumberčana umrlo je od tuberkuloze, čak 52, ili 16,8% od ukupnog broja umrlih. Drugi najčešći uzrok smrti odraslih Žumberčana u Clevelandu bila je gripa, osobito »španjolska«, koja je samo 1918. godine odnijela 14 života. Od gripe je umrlo ukupno 39 osoba, ili 12,6%. Jedan broj Žumberčana, osobito u starijoj životnoj dobi, umirao je pored navedenih bolesti još od raka, bolesti srca i želuca, krvarenja i dr., a 4 ženske osobe umrle su tijekom ili poslije poroda.

U navedenom razdoblju u Clevelandu je ubijeno 10 žumberačkih doseljenika. Dakako, ovdje možemo samo nagađati da li su ubijeni u tučnjavi, u krčmi, u samoobrani, prilikom provale u njihov dućan, u sukobu s policijom ili na drugi način.

U dvadeset opserviranih godina od nesreća je umrlo 6 Žumberčana. Budući da ni u jednom slučaju nije zapisano o kakvoj vrsti nesreće se radi, i ovdje su moguće jedino pretpostavke. S obzirom da su u nesreći stradale muške osobe u radnoj dobi, pretpostavljamo da su petorica umrla uslijed nesreće na poslu a jedan je poginuo u prometnoj nesreći. Imajući u vidu tadašnje veoma teške radne uvjete, osobito u američkim čeličanicama, rudnicima ugljena i u industriji uopće, gdje se nisu provodile gotovo nikakve zaštitne mjere radnika, broj nastradalih Žumberčana i nije tako velik (tabl. 10).¹⁷

Na temelju zapisa u knjizi umrlih u grkokatoličkoj župi u Clevelandu odredili smo porijeklo umrlih osoba. Iz zapisa proizlazi da je u razmatranom razdoblju najviše umrlih osoba u toj župi rođeno u SAD, čak 181 osoba ili 58,6% od svih umrlih. Od tog broja 176 osoba, ili 56,9% od ukupno umrlih, rođeno je u Clevelandu, odnosno umrlo je 97,2% od ukupno rođenih u tom gradu. Za tri osobe navedeno je samo da su rođene u državi Ohio, a za dvije nismo mogli identificirati mjesto rođenja. Dakle, među umrlima u tom razdoblju dominantan je drugi naraštaj žumberačkih doseljenika. Za 87 umrlih osoba napisano je da su rođene na Žumberku. Od toga broja 57 umrlih ili 18,4% rođeno je na području općine Jastrebarsko, 20 osoba ili 6,5% u općini Ozalj, a na području općine Samobor 10 osoba ili 3,2%.

Najviše umrlih osoba porijeklom iz općine Jastrebarsko rođeno je u Sošicama (10), zatim u Grabru (9), Pečnu i Sopotima po (6), u Mrzлом Polju i Tomaševcima po (5) a po 4 u Kordićima i Kekićima. Ostali umrli porijeklom iz te općine rođeni su u Jezernicama, Visoču, Dragišićima i Relićima.

Porijeklom iz općine Ozalj najveći broj umrlih Žumberčana u Clevelandu je iz Radatovića (5), Kašta (4), Badovinca (3), po dva iz Dragoševaca i Bulića, te po jedan iz Liješća, Rajakovića, Popovića i Brašljevice. Porijeklom iz žumberačkih sela Budinjak, Stojdraga, Osunje i Šimraki, koja pripadaju općini Samobor, umrlo je u Clevelandu 10 osoba.

¹⁷ U kategoriji »ostalo« po jednom se javljaju dijabetes, gangrena, tifus, naglo umro, opekline, kašalj, abortus, astma, grčevi, mrtvoroden, na operaciji.

Tablica 10

Uzrok smrti članova grčkokatoličke hrvatske župe — crkva sv. Nikola, Cleveland, Ohio, 1914—1933.

Navedeni uzrok	Broj	%
Slabost	100	32,4
Tuberkuloza	52	16,8
Gripa	39	12,6
Vrućica — groznica	21	6,8
Upala pluća	10	3,2
Ubijen	10	3,2
Nesreća	6	1,9
Srce	6	1,9
Rak	5	1,6
Difterija	5	1,6
Ospice	4	1,3
U toku ili poslije poroda	4	1,3
Krvarenje i žen. bolesti	3	0,9
Meningitis	2	0,6
Dizenterija	2	0,6
Slijepo crijevo	2	0,6
Paraliza	2	0,6
Želudac	2	0,6
Sunčanica	2	0,6
Suicid	2	0,6
Ostalo	11	3,6
Bez odgovora	19	6,1
Ukupno	309	100,0

Izvor: Record of Interments

NAPOMENA: U kategoriji »ostalo« po jednom se javljaju dijabetes: gangrena, tifus, naglo umro, opekline, kašalj, abortus, astma, grčevi, mrtvoroden, na operaciji.

Za 27 osoba nije precizirano mjesto rođenja već je samo zapisano da su rođeni u Hrvatskoj. Najvjerojatnije je također veći broj tih osoba rođen u žumberačkim selima.

Za 10 umrlih osoba nije se moglo utvrditi mjesto rođenja, a četiri osobe, po vjeri grkokatolici, rođeni su negdje u istočnoj Evropi (tabl. 11).

Zaključne napomene

Na osnovi razmatranih iako nepotpunih podataka iz raspoloživih crkvenih knjiga vjenčanih, rođenih i umrlih u hrvatskoj grkokatoličkoj župi Sv. Nikola u Clevelandu dobili smo relativno točnu sliku o osnovnim obilježjima i promjenama u društvenoj strukturi žumberačke naseobine u Clevelandu za razdoblje od početka doseljavanja pa do tridesetih godina ovoga stoljeća. Dakako, točniju sliku društvene strukture te naseobine kao i njezine promjene dobili bismo kada bismo raspolagali još nekim relevantnim podacima, kao i podacima o onim žumberačkim doseljenicima u Clevelandu koji su se vjenčali, krstili svoju djecu ili pak bili pokopani u rimokatoličkoj župi Sv. Pavao, ili nekoj drugoj hrvatskoj, ili možda slovenskoj župi u tom gradu.

Tablica 11

Mjesto rođenja umrlih u grkokatoličkoj župi — crkva Sv. Nikola, Cleveland, Ohio, 1914—1933.

MJESTO ROĐENJA	Broj	%	MJESTO ROĐENJA	Broj	%
OPĆINA JASTREBARSKO	57	18,4	OPĆINA SAMOBOR	10	3,2
Sošice	10	3,2	Budinjak	5	1,6
Grabar	9	2,9	Stojdraga	3	0,9
Pećno	6	1,9	Osunja	1	0,3
Sopoti	6	1,9	Šimraki	1	0,3
Mrzlo Polje	5	1,6			
Tomaševci	5	1,6	HRVATSKA — OSTALO	27	8,7
Kordići	4	1,3	EVROPSKE ZEMLJE	4	1,3
Kekići	4	1,3			
Jezerni	3	0,9	SAD — UKUPNO	181	58,6
Dragašani	2	0,6	CLEVELAND	176	56,9
Visoče	1	0,3	OHIO	3	0,9
Relići	1	0,3	OSTALE SAVEZNE DRŽAVE	2	0,6
Kekić Draga	1	0,3			
			NEPOZNATO	10	3,2
OPĆINA OZALJ	20	6,5			
Radatovi	5	1,6	SVEUKUPNO	309	100,0
Kašt	4	1,3			
Badovinci	3	0,9			
Dragoševci	2	0,6			
Bulići	2	0,6			
Liješće	1	0,3			
Rajkovići	1	0,3			
Popovići	1	0,3			
Bušljeva	1	0,3			

Izvor: Record of Interments

LITERATURA:

1. Čizmić, I. Hrvati u životu Sjedinjenih Američkih Država, Zagreb: Globus, 1982.
2. Domladovac, M. G.: »Hrvatska rimokatolička župa Sv. Pavla u Clevelandu, Ohio«, Naša nada, kalendar za američke katoličke Hrvate za običnu 1930. godinu, Hrvatska katolička zajednica U.S.D. Amerike, Cleveland, O.
3. Govorchin, G. G. Americans from Yugoslavia, Gainesville: University of Florida press, 1961.
4. Hrvatski glasnik, Pittsburgh, 2. IV 1910.
5. Lakatoš, J. Narodna statistika, Zagreb: Vlastita naklada, 1914.
6. Ledbeter, E. E. The Yugoslavs of Cleveland, Cleveland: Cleveland Amerikani-zation Committee, 1918.

7. Marohnić, J. Popis Hrvata u Americi, Allegheny: 1902.
8. Маршынова, М. Ю. Хорваты. Этническая история XVIII—XIX вв. Москва: Наука, 1988.
9. Parkes, H. B. Istorija SAD, Beograd: Rad, 1968.
10. Popis žiteljstva od 31. prosinca 1900, u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji. Demografske prilike po prebivalištima. Zagreb: Kraljevski Zemaljski statistički ured u Zagrebu, 1914.
11. Popis žiteljstva od 31. prosinca 1910. u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji. Demografske prilike i zgrade za stanovanje. Zagreb: Kraljevski zemaljski statistički ured u Zagrebu, 1914.
12. Price, Ch. A. Southern Europeans in Australia. Melbourne: The Australia National University by Oxford University Press, 1963.
13. Prpich, G. J. The Croatian Immigrants in America. New York: Philosophical Library, 1975.
14. Spomen-knjiga o 40. godišnjici hrvatske grkokatoličke crkve Sv. Nikole i kalendar za godinu 1943. Cleveland: Hrvatska grkokatolička župa Sv. Nikola, 1942.
15. St. Nicholas Croatian Greek Catholic Church, 55th Anniversary. Cleveland, 1957.
16. Žumberačke novine, Zagreb, 18. 8. 1934.

THE BASIC TRAITS AND AN ANALYSIS OF SOME STRUCTURAL CHANGES AMONG CROATS FROM ŽUMBERAK IN CLEVELAND

SUMMARY

The first Croatian immigrants in Cleveland (Ohio), coming as part of the migration wave to the USA at the end of the 19th century, originated from the mountainous region of western Croatia called Žumberak. The people of Žumberak emigrated due to specific local reasons at home. As a subethnic Croatian group with a highly developed national consciousness, closely bound together by the myth (or reality) of their origin as *Uskoks* fleeing from the Ottoman advance, as by their Eastern-Rite Catholic religion, in their new homelands they created settlements with identical features as in the land from which they originated. Data on marriages and natality are very indicative in this sense. On the basis of original records from the parish books of the Eastern-Rite Catholic parish of Saint Nicholas in Cleveland, the author analyses some changes in the social structure of this homogeneous and closed settlement of people from Žumberak in the period from the time of the first immigration till the 1930s. The data and calculated rates of marriages, natality and mortality of the first and a part of the second generation of migrants from Žumberak in Cleveland provide a relatively exact picture of the essential traits and some structural changes among them. In the paper, the author also notes the types of migration from Žumberak to Cleveland, the spatial distribution of the immigrants in this city, their social organisation and the role of the parish of Saint Nicholas in their lives.